A Civilek Új Alapon koalíció által kezdeményezett közösségi gyűlés és online platform javaslatai a Nemzeti Együttműködési Alap megújítására

Összefoglaló

A Civilek Új Alapon (CÚA) koalíció 2025-ben indított kezdeményezésének célja egy olyan központi állami civil Alap koncepciójának kidolgozása, amely átlátható, szakmailag megalapozott, a civil szervezetek számára hiteles, és széleskörűen elfogadott. A kezdeményezés nem csupán a Nemzeti Együttműködési Alap (NEA) működésének megújítására irányul, hanem arra is, hogy a változtatások a civil szektor szereplőinek részvételével, tapasztalataik és szükségleteik figyelembevételével szülessenek meg.

A folyamat első fázisában a fellelhető szakirodalmi elemzések áttekintése után a koalíció 2026 februárjában országos online kérdőíves felmérést indított, hogy felmérje a civil szervezetek tapasztalatait és véleményét a NEA működéséről. A kérdőívet összesen 665 civil szervezet töltötte ki. A koalíció és partner szervezeteik a kérdőíves felméréssel párhuzamosan 7 regionális fórumot is szerveztek civil szervezetek számára. A kérdőíves felmérés, a fórumok mellett a koalíció szakértői interjúkat is készített olyan személyekkel, akik korábban különböző szerepkörökben közvetlen tapasztalatot szereztek a NEA működéséről.

A kérdőíves felmérésre válaszadók nagy száma, és a fórumokon résztvevők szervezeti sokszínűsége miatt az eredmények hasznos jelzéseket adtak a magyarországi civil szervezetek NEA-val kapcsolatos tapasztalatairól és véleményéről. A kérdőíves felmérésből és a fórumokon elhangzott véleményekből egyértelműen kirajzolódott, hogy a civil szervezetek elsősorban a NEA működésének átláthatóságát, a civil szükségletek figyelembevételének hiányát, valamint a politikai befolyást látják problémásnak, ugyanakkor a NEA vagy egy hasonló állami alap létét szükségesnek látják, és elégedettek a NEA által használt támogatási formákkal, de a civil szervezetek tulajdonságaihoz, adottságaihoz, szükségleteihez igazításukat szükségesnek látják. A felmérés alapján a szervezetek átlátható, politikai befolyástól mentes, szakmai alapon, biztos forrásból működő állami alapot szeretnének, amelyhez civil szervezetek (egyesületek és alapítványok) fordulhatnak, amely működési és programtámogatásokat is nyújt, amelynek működése egyszerű, amely a támogatási formák és célok kialakításakor figyelembe veszi a civil szervezetek szükségleteit és amely a jelenleginél bővebb, kiszámíthatóbb, tervezhetőbb finanszírozást biztosít.

A koalíció a közösségi gyűlést, mint részvételi eszközt választotta arra, hogy a fenti felmérés eredményeit is felhasználva a folyamatot lezárja, és megszülessenek azok a javaslatok, melyek megvalósítását célozza majd a következő, érdekérvényesítési fázis. A koalíció azért döntött a közösségi gyűlés megszervezése mellett, mert ez a részvételi módszer megfelel az eredeti célkitűzésnek, hogy a megszületető javaslatok a magyarországi civil szektor sokrétű tapasztalataira, szükségleteire és szempontjaira épüljenek. Ennek megfelelően a koalíció a közösségi gyűlésre jelentkező 204 civil szervezet közül 50 résztvevőt választott ki úgy, hogy a résztvevők (szervezeti méret, földrajzi hely stb.) alapján a szektor egészét képezték le. A KGY munkájában végül 38 civil szervezet vett részt, ami az egész folyamatot az egyik legreprezentatívabbá és legsokszínűbbé tette a magyar civil szektor 1989 utáni történetében.

A közösségi gyűlés felvetett olyan fontos témákat is, amelyeket idő hiányában már nem tudott tárgyalni. A koalíció úgy döntött, hogy ezeket a témákkal is érdemben foglalkozik. Megbeszélésükre olyan online platformot indított, amely azok számára adott részvételi lehetőséget, akik jelentkeztek, de végül nem kerültek be a gyűlés résztvevői közé, illetve azoknak is, akik így akartak szakmailag hozzájárulni a központi civil alap új koncepciójának kidolgozásához. A Common nevű platformon teljes körű döntéshozatali folyamatot vitt végig a koalíció, és a folyamat minden szakaszában lehetővé tette az új résztvevők bekapcsolódását. A résztvevők jellemzően civil szakértők vagy nagyobb, hálózati funkcióval is működő civil szervezeti képviselők voltak.

A közösségi gyűlés markáns **víziót, jövőképet** fogalmazott meg az Alap számára, mely távlati keretet ad a megfogalmazott javaslatokhoz. A jövőkép olyan erős és egymásért felelősséget vállaló társadalmat vizionál, mely tisztában van azzal, hogy a civil szektor szolgáltatásai társadalmi értéket teremtenek, erősítik a társadalom ellenállóképességét, az együttérzést, és elősegítik a társadalmi jólét megteremtését. Ehhez kapcsolódóan az Alap küldetése, feladata nemcsak a források biztosítása, de a civil szervezetek szakmai fejlesztése, a számukra nyújtott szolgáltatások biztosítása, és a meglévő civil tudások megosztásának segítése is. Mindezekhez rövid, közép és hosszú távú célokat fogalmazott meg a közösségi gyűlés az Alap számára, valamint javasolta az Alap működésének, eredményeinek folyamatos, többszempontú, rendszeres mérését is.

Az Alap szervezeti és döntéshozatali rendszerének átalakításához kapcsolódó javaslatok szerint az Alapnak olyan önálló szervezetként kell működnie, melyben elkülönül egymástól a stratégiai döntéshozatal, az operatív irányítás és a pályázatok bírálatának szintje. A stratégiai döntéshozó testületben kétharmados civil többség érvényesülését javasolták a résztvevők, az állami szereplők egyharmados jelenléte mellett. A civil tagok kiválasztásának előre meghatározott minimumkövetelmények, átlátható előszűrés és sorsolás alapján kell történnie, biztosítva a különböző méretű szervezetek tapasztalatainak megjelenését. A mandátumok időbeni korlátozását, a tagok időszakonkénti cserélődését javasolta a közösségi gyűlés, valamint azt, hogy a minisztériumok ne írhassák felül az Alap döntéseit, a szervezet működését pedig független civil kontroll mechanizmus is ellenőrizze.

Az Alap szervezeti felépítése kapcsán a résztvevők regionális működést javasoltak, mely lehetővé teszi a helyi igények feltárását, és a támogatott projektek nyomon követését, de lehetőséget teremt helyben elérhető információk, képzések és más támogatások biztosítására is. Működéséhez kapcsolódnia kell a Civil Regionális Központoknak.

A pályázati döntések meghozatalára a közösségi gyűlés olyan független bírálati rendszert javasol, ahol a pályázatokat két, egymástól függetlenül értékelő bírálja, anonimizált bírálati folyamatban. Az összeférhetetlenség kérdésében szigorú szabályozást javasoltak a résztvevők: a döntéshozók és a bírálók saját szervezetei megbízatásuk idején ne részesülhessenek az Alap támogatásából.

A közösségi gyűlés **új elnevezést, arculatot**, profilt javasol az Alap számára. Az új névvel, logóval rendelkező Alapnak olyan közvetlen, nyitott, támogató és professzionális, autonóm intézménnyé kell válnia, mely identitásában civil, a civilek felé lojális, és amely kiépíti a kétirányú kapcsolatot és visszajelzési rendszert a civil szervezetek és az Alap döntéshozói között. Közérthetően, aktívan kommunikál a társadalom, a civilek, és a lehetséges partnerek felé, bemutatja a civileket, a civil ügyeket a társadalom számára, miként azt is, milyen eredményeket ért el az Alap.

A támogatott projektek monitorozásának, ellenőrzésének meghatározó elve a javaslat szerint a bizalom és a támogató jelleg kell, hogy legyen. A résztvevők a kisebb, 1–3 millió forintos támogatások esetében szúrópróbaszerű ellenőrzést, bizonyos összeghatár felett kötelező ellenőrzést, valamint minden pályázó számára egységes és egyszerűen teljesíthető beszámolási követelményeket javasolnak. A monitorozásnak nem kizárólag az elszámolásra, hanem a szakmai fejlődésre és a tapasztalatokból való tanulásra is irányulnia kell. A javaslat szerint az Alapnak a nyertes és nem nyertes pályázók számára minden esetben érdemi, szakmailag indokolt visszajelzést kell biztosítania.

A támogatotti kör meghatározásánál a közösségi gyűlés az érdekképviseleti, közösségfejlesztő és szolgáltató tevékenységet végző civil szervezetek támogatását javasolja. Alapvetően minimum elvárásként azt javasolta a közösségi gyűlés, hogy a pályázó szervezetek legalább két éve bejegyzettek legyenek, de kellenek olyan pályázati lehetőségek is, amelyek az induló, kétévesnél fiatalabb szervezeteket támogatják. A résztvevők javaslata, hogy maradjon meg a pályázati jogosultsághoz kapcsolódó felső bevételi küszöb, ugyanakkor az legyen infláció- és adókövető. A javaslat szerint az állami közszolgáltatási szerződéssel vagy normatív finanszírozással rendelkező, közfeladatot ellátó szervezetek elsősorban az illetékes szakminisztériumtól kapjanak forrást, kivételt csak a kifejezetten fejlesztési célra igényelt támogatások jelentsenek. A közösségi gyűlés javaslata szerint az egyházi alapítású és egyházi fenntartású szervezetek támogatásával kapcsolatban egyértelmű szabályokat kell kialakítani. A cél elsősorban a duplikált vagy többszörös támogatások elkerülése. Bár a résztvevők nagy része támogatta magyar állami forrásokból történő, átlátható támogatásukat, nem alakult ki egységes álláspont arról, támogassa-e az Alap a határon túli szervezeteket.

A közösségi gyűlés javaslata az **Alap finanszírozására** az, hogy az Alap fő forrását a fel nem ajánlott személyi jövedelemadó egy százalékok jelentsék, kiegészítve az Alap javára történő közvetlen adózói felajánlás lehetőségével. A javaslat szerint a finanszírozás kiszámíthatóságát törvényben rögzített, inflációkövető állami minimum garancia kell, hogy biztosítsa. A közösségi gyűlésen más potenciális finanszírozási lehetőségek is felmerültek, részben további kidolgozást igénylő javaslatként, részben egyéb, jövőbeni lehetőségként.

A közösségi gyűlés valamennyi témában kiemelt jelentőséget tulajdonított az **átláthatóságnak**. Ez nemcsak a források elosztására, hanem a pályázati feltételekre, az értékelési szempontokra, a döntések indoklására, a támogatások felhasználására és az elért eredményekre is kiterjed. A javaslat szerint alapvető eszköz ehhez a könnyen áttekinthető és naprakész honlap, amelyen nyilvánosan elérhetők az Alap működésére és gazdálkodására vonatkozó információk, valamint a forrásokat, kedvezményezetteket és a támogatások felhasználását bemutató kereshető adatbázis és az Alap működéséről, eredményeiről szóló éves beszámoló.

Az online platform legtöbb szavazatot kapott javaslatai összhangban állnak a közösségi gyűlés javaslataival, megerősítik, árnyalják azokat, persze új, konkrét javaslatok is születtek. Az 5 legtöbb szavazatot kapó javaslat mindegyike a Támogatási struktúrák és kiírási keretek témakörhöz érkezett. Ezek közül is a legtöbb szavazatot a **decentralizált döntéshozatali rendszer** javaslat kapta, amely a szubszidiaritás és önrendelkezés elvét, a forrás regionális szinten való elosztását hangsúlyozza. A második legtöbb szavazatot kapó javaslat a **többéves működési támogatás** bevezetéséről szólt, A harmadik legtöbb szavazatot kapó javaslat 2 új pályázati kategória felvetése, a **hálózati működés támogatása** és az **innovációs és kísérleti pályázati kategória**. A **pályázatok teljes nyilvánossága** javaslat ugyanannyi szavazatot kapott, eszerint a mind a pályázatokat, mind a beszámolókat kereshető módon, teljes körűen nyilvánosságra kell hozni.

A fentiek alapján közösségi gyűlés és az online platformon javaslatot tévő résztvevő szervezetek olyan Alap létrehozására tettek javaslatot, mely erős társadalmi vízióval, küldetéssel, új arculattal, névvel rendelkező önálló, civil identitású szervezet, mely nemcsak forrásokat biztosít, de feladata a civil szervezetek szakmai fejlesztése, a számukra nyújtott szolgáltatások biztosítása is. Regionálisan működik, decentralizált döntéshozatali rendszerrel működik, melyben elkülönül egymástól a civil többséggel rendelkező stratégiai döntéshozatali szerv, az operatív irányítás és a pályázatok bírálatának szintje. Olyan Alap, amely érdekképviseleti, közösségfejlesztő és szolgáltató tevékenységet végző civil szervezeteket támogat, több éves működési támogatásokat is nyújt, támogatja a hálózati működést és az innovációt, a támogatott szervezetekkel való kapcsolatának meghatározó elve a bizalom és a támogató jelleg. Fő forrását a fel nem ajánlott személyi jövedelemadó egy százalékok jelentik, és működésének minden elemében biztosítja az átláthatóságot.

A közösségi gyűlés népszerűsítése és a nagyobb társadalmi hatás érdekében az eredmények terjesztése a Megújítjuk a központi civil alapot! projekt keretében történik. A projekt Izland, Liechtenstein és Norvégia finanszírozásával, az EGT és Norvég Civil Alapon keresztül valósul meg.